

**Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің
02.10.2019 жылғы жалпы отырысының
стенограммасынан үзінді көшірме
Отырысты Қазақстан Республикасы Парламенті
Мәжілісінің Төрағасы Н. НИГМАТУЛИН жүргізді.**

**Выписка из стенограммы пленарного заседания
Мажилиса Парламента Республики Казахстан
от 02.10.2019 года
Вел заседание Председатель
Мажилиса Парламента Республики Казахстан
Н. НИГМАТУЛИН.**

ТӨРАҒА. Құрметті депутаттар, келесі мәселе – «Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің ақпараттық технологиялар саласындағы қылмыстармен күрестегі ынтымақтастығы туралы келісімді ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде. Баяндама жасау үшін сөз Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің бірінші орынбасары Марат Шәдетханұлы Қожаев мырзаға беріледі.

ҚОЖАЕВ М.Ш. Құрметті Нұрлан Зайроллаұлы! Құрметті депутаттар! Сіздерге «Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің ақпараттық технологиялар саласындағы қылмыстармен күрестегі ынтымақтастығы туралы келісімді ратификациялау туралы» Заң жобасы ұсынылады.

Келісімге 2018 жылғы 28 қыркүйекте Душанбе қаласында Армения, Беларусь, Қазақстан, Қырғызстан, Ресей, Өзбекстан және Тәжікстан мемлекеттері басшыларымен қол қойылды.

Әзірбайжан, Түрікменстан, Украина және Молдова қол қойған жоқ.

Сыртқы істер министрлігінің ақпаратына сәйкес келісімді тек Өзбекстан және Беларусь ратификациялады. Қалғандары мемлекетішілік рәсімдерді жүргізуде.

Келісімде Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы мемлекеттерінің аумағында кеңінен таралған қылмыстардың және IT-саласындағы терминологияның ортақ түсінігі қамтамасыз етіледі.

Сұрау салушы мемлекеттің азаматына қатысты немесе сол елдің аумағында жасалған қылмыстардың алдын алу, анықтау, жолын кесу, ашу және тексеруге мүмкіндік беретін ақпаратты алуға көмек беретін тәртіп орнатылады.

Ақпараттық технологиялар саласында дайындалып жатқан немесе жасалған қылмыстар және оларға қатысы бар тұлғалар, осындай қылмыстармен күрестің нысандары мен әдістері туралы ақпаратпен алмасу қарастырылады.

Бірлескен іс-шаралар мен операцияларды жүргізу, кадрларды даярлау және оқыту, ғылыми зерттеулердің нәтижелерімен, ғылыми-техникалық

әдебиеттермен және нормативтік құжаттармен алмасу бойынша ынтымақтастықтың бағыттары көзделеді.

Өзара ынтымақтастық жасайтын Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің құзыретті органдары анықталатын болады.

Заң қабылданғаннан кейін оның орындалуына жауапты құзыретті органдардың тізбесін белгілейтін Үкімет қаулысы әзірленеді.

Қазақстан Республикасы Қылмыстық процестік кодексіне сәйкес оларға Бас прокуратура, Ұлттық қауіпсіздік комитеті, Ішкі істер министрлігі және Қаржы министрлігі (Экономикалық тергеу қызметі) жатады.

Қажет болғанда мемлекеттер өзара іс-қимыл тәртібін қосымша анықтайды және оның механизмін жеке ережелер немесе регламент әзірлеу арқылы барынша реттей алады.

Келісім ережелерін жүзеге асыру қолданыстағы заңнамаға өзгерістер енгізуді және Қазақстан Республикасының жаңа заңдарын қабылдауды талап етпейді.

Құрметті депутаттар! Осы заңды қабылдау, теріс әлеуметтік-экономикалық және құқықтық салдарға әкеп соқпайды, сондай-ақ республикалық бюджеттен қосымша қаржы талап етпейді.

Қолдауларыңызды сұраймын. Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Енді, құрметті депутаттар, сұрақ беру рәсіміне көшеміз. Сөз депутат Дулатбеков Нұрлан Орынбасарұлына беріледі.

ДУЛАТБЕКОВ Н.О. Рақмет, құрметті Нұрлан Зайроллаұлы.

Мен осы заң жобасын қолдаймын және әріптестерімді де қолдауға шақырамын.

Құрметті Марат Шәдетханұлы! Сіз баяндамаңызда айтып өткендей, осы келісім ратификацияланған жағдайда Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің ақпараттық технологиялар саласындағы қылмыстармен тиімді күресті іске асыру жөніндегі ынтымақтастығын халықаралық құқықтық қамтамасыз ету жүзеге асырылатын болады.

Бұл ретте біз осы уақытқа дейін 2001 жылғы Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің компьютерлік ақпарат саласындағы қылмыстармен күрестегі ынтымақтастық туралы келісімді басшылыққа алып келдік. Қаралып отырған келісім күшіне енгеннен кейін оның қолданысы тоқтатылады. Осыған байланысты менің сұрақтарым бар.

Осы жаңа келісімнің айырмашылығы мен жаңашылдығы неде және оны іске асырудың Қазақстанға пайдасы қандай және жағымды әсерлері қандай? Аталған салада біздің азаматтарымыздың құқықтарын қорғау кепілдіктері қаншалықты күшейтілетін болады? Осы сұрақтарға жауап берсеңіз.

ҚОЖАЕВ М.Ш. Сұрағыңызға үлкен рақмет.

Технологиялардың дамуында компьютерлік қылмыстардың жаңа түрлері пайда болды, сол себептен келісім жаңартылуда. 2001 жылғы келісімге қарағанда жаңа келісімде басқа терминдер пайдаланылады. Бұрынғы «ЭВМ» деген термин

«компьютерлік жүйе» деген терминге ауыстырылуда. Және осы саланың дамуына байланысты басқа да терминдер пайда болды. Сол себептен.

Тағы бір себебі бар. Он сегіз жылдың ішінде компьютерлік жүйеде жасалатын қылмыстардың да саны көбеюде. Қазір ұрлықтың бір түрі пайда болды, яғни компьютер жүйесінде мәліметтерді пайдаланып азаматтардың мүлігін ұрлауда. Сондықтан осындай қосымшалар қосылып, жаңа келісімге келіп отырмыз.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Сөз депутат Платонов Артур Станиславовичке беріледі.

ПЛАТОНОВ А.С. Спасибо, уважаемый Нурлан Зайруллаевич.

Уважаемый Марат Шадетханович! В соглашении есть нормы уголовного права, которые не предусматриваются в Уголовном кодексе нашей страны.

К примеру, соглашением признаются в качестве уголовно наказуемых такие деяния, как блокирование и копирование информации, хищение имущества путем изменения информации, обрабатываемой в компьютерной системе, изготовление в целях сбыта либо сбыт специальных программ или аппаратных средств получения несанкционированного доступа к защищенной компьютерной системе или сети. Очевидно, что потребуются имплементация этих положений в наше уголовное законодательство.

В связи с этим первый вопрос: готовит ли министерство соответствующие поправки в уголовное право?

Второй вопрос: по данным Министерства внутренних дел, в настоящее время расследуется 42 уголовных дела по преступлениям, совершенным на территории России в отношении имущества наших граждан, у которых путем обмана и использования информационных технологий похищены денежные средства с банковских счетов.

Насколько перспектива данных уголовных дел зависит от своевременности имплементации норм соглашения в национальное законодательство? Спасибо.

ТӨРАҒА. Пожалуйста.

ҚОЖАЕВ М.Ш. Спасибо за вопросы.

В соглашении в основном указаны наиболее распространенные сегодня на территории стран СНГ виды преступлений с использованием компьютерных технологий. Не все подряд.

Вместе с тем приведенные составы преступлений содержатся в нашем Уголовном кодексе и охватываются нашим материальным правом, просто они находятся в разных главах. Они не сосредоточены, как в некоторых странах, в одной главе, связанной с информационными технологиями.

Даже такие виды преступлений, как экстремизм, распространение террористических идей, распространение порнографии, в том числе изображений несовершеннолетних, хищения, связанные с применением информационных технологий, тоже предусмотрены в нашем кодексе.

Например, в статье о краже есть квалифицирующий признак – совершенная с модификацией сведений в информационных системах. Кроме

того, это все тоже содержится в наиболее распространенных статьях, таких как статья о мошенничестве.

В целом наш Уголовный кодекс охватывает перечисленные правонарушения, которые согласованы в данном соглашении.

Что касается 42 эпизодов преступлений, то, действительно, Министерством внутренних дел расследуются такие уголовные дела. На территории Российской Федерации неустановленные пока мошенники с использованием ложных рекламных возможностей в интернете получали доступ к счетам наших граждан и по электронным переводам переводили на территорию Российской Федерации деньги казахстанцев. По-моему, около 200 миллионов перевели. Эти деньги были сняты на территории Москвы, Санкт-Петербурга, Уфы, еще нескольких городов.

Вот возникла ситуация. Мы согласно Минской конвенции отправили запросы, чтобы нам предоставили видеоизображения лиц, которые сняли деньги в российских банках. Но пока идет процедура согласования между нашими органами, прохождения через Генеральную прокуратуру Казахстана, потом через Генеральную прокуратуру Российской Федерации, исполнение затягивается на практике примерно на два месяца. Вы сами представляете, сроки хранения видеоизображений истекают, и сейчас мы столкнулись с тем, что в некоторых банках изображения преступников, снявших деньги, не сохранились.

Вот это соглашение как раз и даст возможность нам гораздо оперативнее реагировать на такие ситуации. Мы можем со своими контрагентами (другими сторонами-подписантами этого соглашения) договориться о том, чтобы или сохранять сведения на информационных носителях, не допускать их видоизменения и изъять до поступления наших официальных запросов, или же получить эти сведения в оперативном плане по существующим коммуникационным каналам (телефон, электронная почта и так далее).

Поэтому именно с целью быстрого и оперативного реагирования на преступления в информационной среде данное соглашение и было разработано.

ТӨРАҒА. Сөз депутат Айсина Майра Арапқызына беріледі.

АЙСИНА М.А. Рақмет, құрметті Нұрлан Зайроллаұлы.

Құрметті Марат Шәдетханұлы! Келісімнің 3-бабы 2-тармағындағы «айтарлықтай зиян», «ауыр салдар», «айтарлықтай залал» деген ұғымдарды анықтау тараптардың құзыретіне жатады. Осыған байланысты сұрақ туындайды.

Мысалы, қылмыс Қазақстан азаматына қатысты болса, бірақ басқа елдің – осы келісім тарапының аумағында жасалса, қалай болмақ? Себебі әрбір елдің қылмыстық заңнамасында елеулі зиян мен елеулі залал, болмаса ауыр салдарға қатысты өз талаптары болғандықтан, бұл әрекеттің осы ұғым аясына жататыны немесе жатпайтыны іс жүзінде қалай анықталмақ? Рақмет.

ҚОЖАЕВ М.Ш. Осы келісімге қол қойған мемлекеттердің заңнамасы әртүрлі болатындығы ескерілген. Сондықтан келісімде залалдардың көлемі, мысалы, біздің заңға сай келмесе, біздің заң бойынша ол қылмыстық іс-әрекетке жатпаса, онда біз ондай сұрауды орындамауға мүмкіндігіміз бар, яғни ұлттық заңнамалар қолданылады.

ТӨРАҒА. Сөз депутат Қаракен Құралай Әнуарқызына беріледі.

ҚАРАКЕН Қ.Ә. Спасибо, уважаемый Нурлан Зайруллаевич.

Уважаемый Марат Шадетханович! В статьях 6 и 7 соглашения отражены вопросы сотрудничества сторон на основании запроса об оказании содействия в его исполнении. При этом согласно пункту 3 статьи 6 соглашения запрос об оказании содействия должен содержать также желательные сроки его исполнения.

Помимо этого, в соответствии с пунктом 7 статьи 7 соглашения после получения этого запроса компетентный орган запрашиваемой стороны в возможно короткие сроки информирует другую сторону о результатах его исполнения.

На мой взгляд, данные понятия «желательные сроки» или «возможно короткие сроки» могут пониматься сторонами по-разному.

В этой связи поясните, пожалуйста, нет ли здесь необходимости в установлении конкретных сроков его исполнения? Спасибо.

ҚОЖАЕВ М.Ш. Большое спасибо за вопрос.

Я сейчас привожу пример о том, как на электронных носителях сохраняется информация. Практика показывает, что при ныне существующих взаимоотношениях по обеспечению добычи информации и переправки ее сюда мы не успеваем среагировать. С учетом этой особенности – кратковременности хранения электронных следов совершенных преступлений – стороны и пришли к данному соглашению, чтобы мы как можно быстрее могли друг друга информировать, сохранять эти следы на электронных носителях и в дальнейшем передавать друг другу.

Этот метод совершения преступлений получает очень широкое распространение, данные преступления совершаются очень быстро и удаленно. Чтобы этому противостоять, такие договоренности были включены в это соглашение.

По приведенному примеру переписка занимает два месяца. Пока мы приходим за электронными доказательствами или следом проведенной операции, этот след уже, как правило, исчезает.

ТӨРАҒА. Марат Шадетханович, депутат об этом и говорит. Вы тоже в своем выступлении говорите. Тогда, может быть, и нужно установить конкретные сроки исполнения запросов? Вы сейчас нас информируете, что процедура длится до двух месяцев, потом след исчезает на носителях, в частности, на телефонах, на которые снималась данная информация. Поэтому депутат и вносит предложение. Может быть, есть необходимость в установлении конкретных сроков исполнения запросов? Договориться, узаконить всеми сторонами данного соглашения. Как Вы считаете?

ҚОЖАЕВ М.Ш. Уважаемый Нурлан Зайруллаевич, в принципе, эти сроки обозначены. Мы общаемся с использованием современных коммуникаций, запрашиваем, сохраняем информацию и в течение трех суток после того, как эта информация добыта или сохранена, мы должны уже обменяться официальными запросами.

ТӨРАҒА. Понятно, а трехсуточный срок в каком документе зафиксирован?

ҚОЖАЕВ М.Ш. Сейчас у меня под рукой соглашения нет, но в нем установлено, что мы в течение трех суток должны обменяться в случае необходимости.

ТӨРАҒА. Ладно, посмотрим. Трое суток, говорите?

ҚОЖАЕВ М.Ш. Да.

ТӨРАҒА. Хорошо.

ҚОЖАЕВ М.Ш. Для подтверждения официального запроса нам даются трие суток.

ТӨРАҒА. Сөз депутат Хитуов Тарас Киікбайұлына беріледі.

ХИТУОВ Т.К. Рақмет, құрметті Нұрлан Зайроллаұлы.

Құрметті Марат Шәдетханұлы! Мені шығыстар мәселесі қызықтырады.

Келісімнің 5-бабында көрсетілгендей, тараптар ақпараттық технологиялар саласындағы қылмыстармен күресте өзара қызығушылық туғызатын проблемалар бойынша бірлескен ғылыми зерттеулер жүргізіп, ақпараттық жүйелер мен бағдарламалық өнімдер жасай алады.

Бұл ретте келісімнің 12-бабына сәйкес, егер әрбір нақты жағдайда өзге тәртіп келісілмеген болса, осы келісімді орындау барысында туындайтын шығыстарды тараптарды құзыретті органдарда дербес көтереді. Осыған байланысты менің сұрағым бар.

Тараптармен ғылыми-зерттеулер жүргізу барысында немесе бағдарламалық өнімдер жасаған кезде осындай бірлескен жобаларды іске асыру бойынша шығыстар қалай бөлінеді? Соны түсіндіріп айтып берсеңіз.

ҚОЖАЕВ М.Ш. Сұрағыңызға рақмет.

Жаңа өзіңіз айтып кеткендей, басқа бір жаңа тәртіп анықталмаса, келісім бойынша шығын әр тараптың өз жағынан болады. Келісім бойынша осы қаражатты бөлуде өзара келісімге келуге мүмкіндік бар.

ТӨРАҒА. Сөз депутат Сейдуманов Серік Тұрарұлына беріледі.

СЕЙДУМАНОВ С.Т. Спасибо, уважаемый Нурлан Зайруллаевич.

Уважаемый Марат Шадетханович! Одной из форм сотрудничества согласно статье 5 данного соглашения является оказание содействия в подготовке и повышении квалификации кадров, в том числе путем стажировки специалистов, организации конференций, семинаров и учебных курсов.

Считаю вопрос подготовки специалистов и повышения их квалификации очень важным, поскольку без совершенствования знаний в области информационных технологий невозможно преуспеть в вопросах предупреждения, пресечения и расследования преступлений в этой сфере. Ведь способы и методы совершения киберпреступлений с каждым днем становятся все более изощренными.

Хотелось бы узнать, какой объем мероприятий на сегодняшний день проводится министерством в данном направлении, насколько ратификация данного соглашения позволит увеличить этот объем, и на каких принципах сотрудничества будет строиться эта работа?

ҚОЖАЕВ М.Ш. Спасибо за вопрос.

В соглашении предусмотрен пункт по совместной подготовке специалистов путем проведения научных конференций, семинаров, практических занятий, обмена опытом, обмена научными и другими инновациями, исследованиями и так далее.

В целом предполагается, что мы будем обмениваться всеми своими наработками со сторонами – участницами договора, в том числе и в инициативном плане, то есть для этого не потребуется каких-либо запросов и так далее. Мы будем в нашем общем котле обсуждать все свои нормативные правовые акты, возникшие вопросы по совершенным преступлениям, методы, которые, как Вы правильно заметили, приобретают разные формы.

На все эти моменты мы будем оперативно реагировать и при необходимости обмениваться формами и способами реагирования на них. В случае подписания соглашения данная работа будет строиться на имеющихся фактах и взаимных договоренностях.

ТӨРАҒА. Спасибо.

Сөз депутат Жарасов Жанат Абдоллаұлына беріледі.

ЖАРАСОВ Ж.А. Рақмет, құрметті Нұрлан Зайроллаұлы.

Құрметті Марат Шәдетханұлы! Келісімнің 5-бабында ақпараттық технологиялар саласында дайындалып жатқан қылмыстар және оларға қатысы бар жеке және заңды тұлғалар туралы ақпарат алмасу сияқты ынтымақтастық нысаны көзделген.

Дайындалып жатқан қылмыстардың алдын алу және жолын кесу жөніндегі жұмысты жолға қоюдың маңызды екені анық және тиімді болады.

Менің білуімше, осы саладағы қылмыстарды алдын алу жеткілікті дамымаған, біз негізінен жасалып қойған қылмыстармен айналысамыз. Осыған байланысты сұрағым бар.

Дайындалу сатысында жолын кесу мүмкін болған ақпараттық технологиялар саласындағы ашылған қылмыстар бойынша статистика бар ма?

Сонымен қатар соңғы жылдары дайындалып жатқан қылмыстарға қатысты шет елдердің құқық қорғау және арнайы органдарынан ақпараттар түсті ме? Сол туралы айтып берсеңіз.

ҚОЖАЕВ М.Ш. Сұрағыңызға үлкен рақмет.

Мен статистиканы өзіммен бірге алып келдім. Биылғы жылдың сегіз айының ішінде компьютерлік салада 98 қылмыс тіркеліп отыр. Неправомерный доступ к информации, неправомерное уничтожение информации, нарушение работы информационных систем, неправомерное завладение информацией, создание и распространение вредоносных программ и так далее. Ондай қылмыстар бізде кездесіп жатыр, бар, сегіз айдың ішінде жүзге таяу. Былтырғы жылдың статистикасына қарасак, біздің елде осындай 164 қылмыс орын алған.

С целью предупреждения и пресечения преступлений именно в этой сфере первым пунктом соглашения идет обмен информацией о готовящихся, возможных преступлениях, лицах, совершающих эти преступления, и используемых формах. Мы, страны-подписанты этого соглашения, в

инициативном порядке намерены друг друга информировать, чтобы потом совместными усилиями разработать специальную операцию, подготовить условия для предотвращения или расследования этого преступления. Примерно на таких началах будет строиться эта работа.

ТӨРАҒА. Марат Шадетханович, знаете, какая важная составляющая вопроса была? Речь шла о стадии подготовки преступления либо готовящемся преступлении. Для чего мы заключаем эти соглашения, потом ратифицируем в парламентах этих стран? Это должно носить упреждающий характер. Вы сейчас статистику пофактно подали.

ҚОЖАЕВ М.Ш. Уважаемый Нурлан Зайруллаевич, как раз в соглашении и указано, что мы инициативно имеем право это делать. В соответствии с соглашением мне не требуется обязательный запрос.

ТӨРАҒА. Я не понимаю слова «инициативно». Если превентивно, я понимаю, а инициативно – не понимаю.

Вопрос был о том, что на стадии подготовки. Может быть, специальные органы вас информируют?

ҚОЖАЕВ М.Ш. Нурлан Зайруллаевич, в случае, если нам станет известно о готовящемся преступлении, мы можем в инициативном порядке проинформировать другую сторону-подписанта и совместно с ней подготовить специальную операцию или оперативно-розыскное мероприятие, которое позволит предотвратить или среагировать с целью раскрытия этого преступления.

ТӨРАҒА. Сөз депутат Пішембаев Мейрам Құдайбергелұлына беріледі.

ПШЕМБАЕВ М.Қ. Рақмет, құрметті Нұрлан Зайроллаұлы.

Мой вопрос адресован представителю Министерства цифрового развития, инноваций и аэрокосмической промышленности.

Соглашением предусматривается обеспечение компетентными органами конфиденциальности запроса сторон о предоставлении сведений и факта их предоставления. Можно предположить, что сбор и обработка персональных данных в целях их передачи иностранному государству будут производиться в конфиденциальном порядке, то есть без уведомления субъекта персональных данных и получения его согласия.

У наших граждан есть конституционные права на ознакомление с затрагивающими их права и интересы документами, решениями и источниками информации. Есть право знать о наличии у собственника и оператора, а также третьего лица своих персональных данных, гарантированное статьей 24 Закона «О персональных данных и их защите».

Первый вопрос: не повлечет ли применение норм соглашения к ограничению прав человека?

Второй вопрос: насколько защищены государственные информационные системы, в том числе содержащие персональные данные наших граждан?

ТӨРАҒА. Пожалуйста, вице-министр Марат Рахмалиевич Нургожин.

НҰРҒОЖИН М.Р. Большое спасибо за вопрос.

Трансграничную передачу персональных данных на территории других государств, не обеспечивающих защиту персональных данных, мы можем реализовывать только в нескольких случаях:

при наличии согласия субъекта или его законного представителя на такую передачу данных;

если это предусмотрено международными договорами, ратифицированными нашей республикой;

если это предусмотрено законом Республики Казахстан в целях защиты конституционного строя, охраны общественного порядка и в интересах национальной безопасности;

а также в случае защиты конституционных прав и свобод человека и гражданина.

Хочу сказать, что с технической точки зрения персональные данные, входящие в государственные информационные системы, размещаются исключительно на территории страны в соответствующих защищенных центрах обработки данных. Например, АО «НИТ» обеспечивает защиту данных.

Кроме того, все информационные системы, которые оперируют персональными данными, подвергаются соответствующему аудиту, а на стадии разработки Государственная техническая служба Комитета национальной безопасности Республики Казахстан проводит испытания на соответствие.

Вместе с тем в настоящее время законодательно не определен государственный орган по защите персональных данных, и сейчас наше министерство вносит изменения и дополнения в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам регулирования цифровых технологий, где мы предусматриваем норму о том, чтобы для усиления государственного контроля в этой сфере определить наше министерство уполномоченным органом по защите прав субъектов персональных данных. Данный проект сейчас находится на согласовании государственных органов и в ближайшее время будет внесен в Парламент страны в установленном порядке. Спасибо.

ТӨРАҒА. Очень важная информация, особенно касательно передачи персональных данных наших граждан. Очень важно, что все это проходит именно на территории нашей страны. Любое соглашение, любой договор должны в первую очередь предусматривать защиту прав и свобод наших граждан. Поэтому мы здесь соглашаемся. Получение информации, сбор, а тем более передача третьим лицам другого государства должны быть только с разрешения казахстанской стороны. Мы эту законодательную норму оставляем.

Сөз депутат Козлов Евгений Александровичке беріледі.

КОЗЛОВ Е.А. Рақмет, құрметті Нұрлан Зайроллаұлы.

Уважаемый Марат Шадетханович! Согласно статье 9 соглашения результаты исполнения запроса не могут быть использованы без согласия представившего их компетентного органа запрашиваемой стороны в иных целях, чем те, в которых они запрашивались и были представлены. В то же время такая ситуация может возникнуть.

У меня такой вопрос. Скажите, пожалуйста, как будет осуществляться контроль запрашиваемой стороны для недопущения незаконного использования результатов исполнения запроса и предполагается ли применение мер ответственности к стороне, допустившей нарушение данного соглашения? Спасибо.

ҚОЖАЕВ М.Ш. Спасибо за вопрос.

Действительно, в это соглашение заложена такая статья, что если мы, исполнители запроса, исполнили запрос и передали информацию, то контрагент, другая сторона, может использовать ее только по согласию нашей стороны, причем по письменному согласию. В самом соглашении какой-то меры ответственности за недобросовестность контрагента не предусмотрено, тем не менее любые вопросы, возникающие при исполнении этого соглашения, будут решаться путем переговоров, консультаций и иных мер реагирования на такие возможные случаи.

В целом все стороны-подписанты берут на себя обязательства и соглашаются, что иной трактовки этих норм не будет. Каждая сторона использует информацию, которую получила, именно в тех целях, в каких она запрашивала. С нашей стороны будет контроль. Если информация будет использована на иные цели, то это в обязательном порядке должно согласовываться с нами, причем в письменной форме.

ТӨРАҒА. Құрметті әріптестер, сұрақтарымыз аяқталды.

Марат Шәдетханұлы, рақмет Сізге. Орныңызға отырыңыз.

Енді, құрметті әріптестер, қосымша баяндама жасау үшін сөз Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің мүшесі депутат Бижанова Гүлнар Қадіржанқызына беріледі.

БИЖАНОВА Г.Қ. Рақмет.

Құрметті Нұрлан Зайроллаұлы! Құрметті әріптестер! Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің ақпараттық технологиялар саласындағы қылмыстармен күрестегі ынтымақтастығы туралы келісімнің негізгі мақсаты уағдаласушы мемлекеттердің ақпараттық технологиялар саласындағы қылмыстардың алдын алу, анықтау, жолын кесу, ашу және тергеп-тексеруді қамтамасыз ету саласындағы ынтымақтастықты жүзеге асыру болып табылады.

Келісім тараптардың құзыретті органдарының өзара іс-қимылын реттейді, олар:

ақпарат алмасу;

іс-шараларды жүргізу туралы сұрау салуларды орындау;

үйлестірілген іс-шаралар мен операцияларды жоспарлау және жүргізу;

кадрларды даярлауға және олардың біліктілігін арттыруға жәрдем көрсету;

ақпараттық жүйелер мен бағдарламалық өнімдер жасау;

бағдарламалық өнімдер және шешімдермен алмасу, сондай-ақ басқа да өзара қолайлы нысандар да жүзеге асырылады.

Сонымен қатар бұл құжатта ақпараттық технологиялар саласындағы қылмыстық жазаланатын әрекеттердің тізімі нақты белгіленген. Жәрдем көрсету туралы сұрау салуды жолдау, оны орындау немесе орындаудан бас тарту шарттары көрсетілген. Осы келісімге сәйкес алынған мәліметтердің құпиялылығы, оларды үшінші жаққа беру сұрақтары келісілген.

Жұмыс тобының және комитеттің отырыстарында заң жобасын талқылау барысында депутаттар назарын бірнеше негізгі жайларға аударды. Соның ішінде:

ақпарат алмасу кезінде азаматтардың жеке деректерін қорғау;

жарияланымдар, зерттеу нәтижелері және бағдарламалық өнімдермен алмасу кезінде зияткерлік меншікті қорғау;

ақпараттық технологиялар саласындағы қылмыстардың алдын алу және дайындалып жатқан қылмыстардың жолын кесу бойынша жұмыстарды жүргізу;

ақпараттық жүйелерді қорғау және олардың осы келісім аясында жұмыс істеуге дайындығына қатысты сұрақтар туындаған болатын.

Қойылған сұрақтарға мемлекеттік органдардан нақты жауаптар алынды. Талқылаулардың нәтижесінде комитет келісім ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің өзара іс-қимылын жандандыруға, ақпараттық қауіпсіздік саласындағы бірлескен іс-шаралардың тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді деген тұжырымға келді. Себебі қазіргі заманғы ақпараттық технологиялардың даму қарқыны және осы саладағы қылмыс түрлерінің артуы тиісті мемлекеттік органдардан жедел әрекет етуін, оның ішінде шет мемлекеттердің қызметтерімен келісілген әрекеттерді жасауын талап етеді.

Осы құжаттың ережелері Қазақстан Республикасының Конституциясына, қолданыстағы заңдарына, халықаралық құқықтың жалпыға танылған қағидаттары мен нормаларына сәйкес келетінін атап өту қажет.

Заң жобасы жұмыс тобы мен бас комитеттің отырыстарында жан-жақты қаралды.

Парламент Мәжілісінің барлық комитеттері заң жобасы бойынша он қорытындыларын берді.

Заң жобасын мақұлдап, оны Парламент Сенатының қарауына жіберуді ұсынамыз.

Қолдауларыңызды сұраймын. Назарларыңызға рақмет.

Құрметті Нұрлан Зайроллаұлы, рұқсат болса, тағы бір мәселені айтып кетуім керек.

ТӨРАҒА. Иә, әрине.

БИЖАНОВА Г.Қ. Жаңа депутат Қаракен өте дұрыс сұрақ қойды. Баяндамашы үш күндік мерзім көрсетілген деп айтты. Рас, осы келісімнің 3-бабында көрсетілген. Бірақ сарапшылар зерттегенде ұсыныс берген болатын. Ол ұсыныс Ішкі істер министрлігі тарапынан қаралған жоқ.

Статьи 6 и 7 соглашения. По мнению экспертов, понятие «в возможно короткие сроки» – достаточно расплывчатое, понимаемое разными сторонами соглашения по-разному. Мен де оған келісемін.

Поэтому было такое предложение: «Целесообразно указать здесь конкретные сроки исполнения запроса, к примеру, в течение 30 дней со дня получения исполнительного запроса».

Возможно, поэтому и получаются такие моменты, что в течение двух месяцев стороны не могут прийти к соглашению и получить какие-то конкретные данные.

В этой части на заседаниях рабочей группы мы тоже ставили вопрос, что есть смысл. И в комитете также мы сказали и получили подтверждение от Министерства внутренних дел, когда был задан вопрос, что имплементация положений соглашения в той части нашего уголовного права, где не имеется терминологии, потребует его применения в нашем национальном праве. И тогда Министерство внутренних дел в рабочей группе и в комитете согласилось с тем, что ратификация соглашения повлечет изменения действующего законодательства.

Возможно, нам надо далее в рабочем порядке отработать, посмотреть эти составы. Действительно, они по разным главам раскиданы, но некоторых терминов не имеется в нашем уголовном праве.

Мы полагаем все-таки, что ратификация столь важного и нужного для страны соглашения потребует тщательной проработки имеющихся составов и, возможно, объединения в одну общую главу по информационной безопасности.

Большое спасибо.

ТӨРАҒА. Спасибо.

Марат Шадетханович, есть что дополнить?

ҚОЖАЕВ М.Ш. Нурлан Зайруллаевич, в части установления конкретных сроков мы провели со всеми сторонами консультации. Действительно, в связи с тем, что сохранение следовой информации в электронном виде достаточно краткосрочно, даже установление 30-суточного срока может оказаться фактором для утери информации.

Поэтому именно так было заложено, что мы должны в кратчайшие сроки зафиксировать, сохранить, изъять при необходимости и в трехдневный срок после этого по официальному запросу передавать. Это делается для того, чтобы следовая информация была сохранена на информационных носителях.

ТӨРАҒА. Гульнара Кадиржановна, какое предложение было у рабочей группы по датам, срокам?

БИЖАНОВА Г.Қ. Мы тоже согласились с мнением экспертов, что понятие «короткие сроки» – достаточное расплывчатое.

ТӨРАҒА. Понятно. Какое предложение?

БИЖАНОВА Г.Қ. Предложение было таким. Например, в статье 3 сказано, что по конкретным случаям, то есть в безотлагательных случаях. Тогда нужно сделать перечень этих безотлагательных случаев. Действительно, цифровые технологии и коммуникации позволяют буквально в течение каких-то секунд получить обратную связь, но тогда нужно либо случаи, либо сроки прописать.

ТӨРАҒА. Марат Шадетханович, Ваше мнение по этому предложению?

ҚОЖАЕВ М.Ш. Надо отработать в рабочем порядке.

ТӨРАҒА. Хорошо.

Мы сегодня живем в XXI веке. У нас такие технологии. Ваш коллега господин Нургожин с министерством как разработчику помогут. То, о чем Вы сейчас говорите, прописать эту норму как «в возможно короткие сроки», все это дает возможность... Нет ничего постоянного в этой жизни, чем временное. Вот вы даете короткие сроки, максимально короткие сроки, а сколько это – максимально короткие сроки? Понимаете? Все, что касается закона, должно иметь прямую норму действия, тогда и гражданам, и тем, кто принимает решение, легче руководствоваться, когда есть конкретные сроки, когда есть конкретные даты.

Гульнара Кадиржановна, я Вас прошу как руководителя рабочей группы, отработайте по этой норме. Мы ее вносим.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Құрметті депутаттар, енді заң жобасын талқылауға көшеміз. Сөз депутат Бектұрғанов Ерсұлтан Өтеғұлұлына беріледі.

БЕКТҰРҒАНОВ Е.Ө. Рақмет, құрметті Нұрлан Зайроллаұлы.

Құрметті әріптестер! Ақпараттық технологиялар өркениеттің дамуының жетекші факторларының біріне және адамзат тіршілігінің ажырамас бөлігіне айналды. Заманауи ақпараттық жүйелер мемлекеттік органдардың, кәсіпорындар мен ұйымдардың, қаржы саласындағы мекемелердің, оның ішінде банктердің техникалық негізін құрайды.

Жаңа ақпараттық технологиялар мен коммуникация құралдарының дамуы, оларды жасап шығару мен түрлендірудің өсуі ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және тиімді құқықтық реттеу шаралары мен тәсілдерін әзірлеу проблемасын жандандыра түсті. Өйткені ақпараттық технологиялардың дамуы осы технологиялар арқылы жасалатын қылмыстың да кең етек жаюына әкелді.

Қазіргі кезде аталған салада зиянды вирустарды тарату, парольдерді бұзу, банк карталарының нөмірін ұрлау, қолдан жасау, алаяқтық, авторлық және сабақтас құқықтарды бұзу болып табылады. Сонымен қатар компьютерлік желінің көмегімен әртүрлі жүйелердің жұмысына араласу, құқыққа қайшы келетін ақпараттар мен материалдарды тарату, ұлтаралық және дінаралық араздықты қоздату секілді және басқа да қылмыстар кең таралған.

Бұл қылмыстардың басты қауіптілігі – қылмысты жасауда шекараның болмауы. Қылмыстар көбінесе халықаралық тұрғыда жасалады, яғни қылмыскер бір мемлекетте болғанымен, оның құрбаны басқа мемлекетте болуы мүмкін. Сондықтан да қылмыстарға қарсы күресті халықаралық ынтымақтастық негізінде жүргізген маңызды.

Осыған байланысты қаралып отырған келісімді қабылдау аса қажетті әрі маңызды деп есептеймін. Өйткені оның мақсаты – Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің ақпараттық технологиялар саласындағы қылмыстардың алдын алуды, анықтауды, жолын кесуді, ашуды және тергеп-тексеруді қамтамасыз ету саласындағы ынтымақтастығын жүзеге асыру болып табылады.

Осы келісімді ратификациялау қылмыстармен тиімді күрес жүргізуге және елдің ақпараттық қауіпсіздігін қамтамасыз етуге байланысты проблемаларды шешуге ықпал етеді, сондай-ақ азаматтардың құқықтары мен мүдделерінің алдағы уақытта сақталуына кепіл болады деп есептеймін.

Келісімнің пәрменді болуы біздің құқық қорғау органдарының жұмысына да тікелей байланысты. Сондықтан да олар ақпараттық қылмыстарды ашу жолында ғана емес, олардың алдын алуға да бар күшін салады деп үміттенемін.

Осы айтылғандарға байланысты мен аталған заң жобасын қолдаймын және әріптестерімді де қолдауға шақырамын.

Назар қойып тыңдағандарыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Ерсұлтан Өтеғұлұлы.

Құрметті әріптестер, басқа талқылауға жазылған депутаттар жоқ. Талқылау барысында бір ғана ұсыныс түсті – заң жобасын тұтастай мақұлдау жөнінде. Қарсылықтарыңыз жоқ болса, онда осы ұсынысты дауысқа қоямын. Дауыс берулеріңізді сұраймын.

Нәтижесін экранға беріңіздер. Шешім қабылданды.

Осы мәселе бойынша қаулының жобасы сіздерде бар. Сол бойынша да дауыс берулеріңізді сұраймын.

Нәтижесін экранға беріңіздер. Қаулы қабылданды.

Құқық қорғау қамтамасыз ету
бөлімі меңгерушісінің орынбасары

Б. Әбдірахманов
Б. Әбдірахманов